

La indústria perlera a Manacor. El cas de les Perles grans

Sebastià Sansó Barceló

Introducció

Quan la paraula indústria s'associa a Manacor, el pensament sempre acudeix a les perles. Les perles, i les perleres, han marcat el tarannà de la nostra ciutat des dels inicis del segle XX. És difícil imaginar el que hauria estat Manacor, immers en la crisi finisecular, sense les perles i, concretament, sense l'empresa pionera: la companyia Hugo Heusch & Cia., a la qual va seguir la Industria Española de Perlas Imitación, S.A., i de la que avui ha esdevengut Majòrica, S.A.

Fotografies cedides per Majòrica, S.A.

Per als habitants de Manacor no cal explicar què han significat i encara signifiquen les perleres. Tothom ho sap i ho reconeix. A més a més, moltes dones de Manacor i d'altres pobles dels voltants contribuïen a la producció en forma de treball domèstic. És el que popularment es coneix com a *domicili* i que no era altra cosa que la manipulació que moltes dones feien a casa seva dels productes que sortien de la fàbrica i que no necessitaven d'un procés especialitzat.

Així, moltes famílies manacorines venen incrementats els seus ingressos amb un treball -encara que mal pagat- que la mestressa de casa, sense haver d'abandonar la cura de la llar, podia dur a terme.

Una vessant molt important que s'ha d'esmentar és el treball de la dona, en una època en què el gènere femení -parlam dels primers anys del segle XX- no havia arribat encara a la consideració de mà d'obra qualificada. Les dones i les nines manacorines foren de les primeres de Mallorca a inserir-se en la producció del sector secundari, nodrint la indústria perlera amb un contingent molt superior als homes -crec que podem parlar de més de 3/4 parts dels llocs de feina-, amb unes tasques no exemptes de grans esforços.

Aquesta aportació, afegida al desenvolupament de la indústria del moble, va fer possible que Manacor decantàs la seva dependència del sector primari que anava declinant i se sustentàs en el sector industrial.

Per acabar, cal agrair les facilitats atorgades pels responsables de l'empresa que han fet possible aquest treball.

Antecedents de l'empresa

El 8 d'abril de 1897¹ es va constituir a Barcelona la societat Hugo Heusch & Cia. Els seus socis eren els germans Karl Hugo i Eduard Heusch Schmal, que ja dirigien les companyies Hugo Heusch & Co. i Hugo Heusch Eduard Sohn a la seva ciutat natal, Aquisgrà.

Ja abans d'acabar el segle XIX, Eduard Heusch Schmal es traslladà a París on va fundar una factoria per produir perles artificials amb el nom de Societé de Perles des Indes E. Heusch & Co., que des de 1895 tenia atorgades patents per a la fabricació de perles artificials.

Per altra part, el dia 29 de maig de 1915² es constituïa la societat Indústria Española de Perlas Imitación, S.A. Els seus fundadors eren: els comerciants Ricard Raich i Gibert i Joaquim Duran i Albert, i l'advocat Josep Molla i Badia, tots ells veïns de Barcelona.

L'objecte de la societat era: "emprender en España en grande escala de negocio la fabricación y venta de perlas por imitación de las naturales".

Dels Estatuts fundacionals cal destacar el següent: el capital social seria d'un milió de pessetes, repartit en 2.000 accions de 500 pessetes cadascuna (art.5è). D'aquest capital social, Ricard Raich en subscrivia 100.000 ptes.(accions 1 a 200);

Joaquim Duran n'aportava 60.000 ptes.(accions 201 a 320); Josep Molla, 60.000 ptes. (accions 321 a 440); i Julian Pierre en comprava altres 30.000 ptes. (accions 441 a 500), (art.37è). L'article 36è estableix la composició del Consell d'Administració, i designa Ricard Raich com a president, Josep Molla com a secretari i el vocal seria Joaquim Duran.

Total reemborsat: 250.000 pessetes; quedaren en cartera les accions numerades del 501 al 2.000 per un total de 750.000 pessetes.

A l'acta de la societat del dia 18 de febrer de 1916, presidida pel duc de Solferino, Manuel Sagnier i Vidal, hi figura la delegació a Eduard Heusch -aleshores conseller delegat-, autoritzant-lo a escripturar l'emissió de 1.000 accions (2.001 a 3.000) a 500 pessetes (500.000 pessetes) per tal d'augmentar el capital social de l'empresa fins a 1.500.000 pessetes.

El dia 13 d'abril de 1917³ s'eleva a pública l'emissió de part de les accions que estaven en cartera, del 1.501 al 1.900 (400 accions a 500 pessetes = 200.000) i, per altra banda, es fa constar l'adquisició i aportació d'aquestes per part dels seus propietaris: la societat Hugo Heusch & Cia., en forma de:

"la fàbrica de vidrio para perlas y demás productos industriales que posee en **Manacor** (Mallorca) por el precio de 200.000 pesetas, recibiendo en equivalencia el número necesario de acciones de nuestra Sociedad, o sea, 400 acciones de 500 pesetas cada una".

Era la primera vegada que apareixia el nom de Manacor relacionat amb l'empresa Indústria Española de Perlas Imitación, S.A. -IEPISA-, ja que fins aleshores la fàbrica que havia estat funcionant a Manacor des de 1902 ho feia sota el nom de Hugo Heusch & Cia.

Grup de perleres, algunes ben jovenetes

L'aportació comprenia: "toda aquella fábrica radicada en la ciudad de Manacor (Isla de Mallorca) destinada a la fabricación de vidrio para perlas y artículos similares, integrada por un edificio destinado a fábrica de planta cubierta con tejado, con toda la maquinaria, enseres y artefactos en ella instalados. Una casa habitación del director de planta baja y piso, otra casa de planta baja y piso -sense especificar-, otra casa igual para los mecánicos, otra casa pequeña para el portero y los patios intermedios. Todo cerrado de pared. Superficie total = 76 áreas 30 centiáreas."

La finca referida era l'agrupació de diverses:

- Finca Els Creuers de 35ha i 51cà de cabuda. Aquesta finca havia estat comprada a Ma Monserrat Riera i fills per escriptura davant el notari de Manacor, Faust Puerto, el dia 11 de desembre de 1902.
- Finca Els Creuers de 35ha i 51cà de cabuda. Comprada per Eduard Heusch i atorgada en el seu nom per Julian Pierre, davant el notari Antoni Planas, el 18 de juliol de 1910. El seu valor de compra era de 800 pessetes i la base imposable era de 16 pessetes.
- Finca Els Creuers de 528 m² de cabuda (8x76m). Davant el mateix notari i en la mateixa data i representants que l'anterior. El seu valor era de 1.000 pessetes i la base imposable es taxava en 25 pessetes.

Damunt d'aquesta segona i tercera finca hi havia instal·lada la primitiva fàbrica de perles d'Eduard Heusch, que aleshores tenia una renda imposable de 270 pessetes i una contribució industrial de 542,92 pessetes.

Sala d'enfilar perles

La instal·lació de les perles. Arribada dels Heusch

Era el 2 de novembre de 1902 quan l'Ajuntament de Manacor atorgava la llicència a l'empresa Hugo Heusch & Cia. per instal·lar una "fàbrica de perlas de vidrio a mano".

Entre els condicionants que degueren considerar els Heusch a l'hora d'instal·lar la fàbrica a Manacor, segurament comptaria l'existència de la fàbrica d'electricitat que la Companyia Servera i Melis havia inaugurat el mes de setembre de 1902 en uns solars a prop de l'estació del tren, la facilitat de transport gràcies a l'arribada del ferrocarril el 1879 i la disponibilitat de terrenys no urbanitzats en una zona que aleshores s'anava convertint en el que avui diríem polígon industrial.

Un altre motiu, crec que decisiu, seria l'abundant mà d'obra -sobretot femenina- que trobarien en una zona, la de llevant de Mallorca, on escassejava l'ocupació a causa de l'ensorrament del sector primari en la dècada final del segle XIX i començaments del segle XX.

La conjunció d'aquests factors serien determinants perquè els Heusch es decidissin a engegar el seu negoci a Manacor, passant la primera opció de Felanitx a un segon pla, encara que seguiren mantenint-hi la seva presència com ho demostren els contractes d'arrendament que he pogut consultar.

Les activitats de l'empresa en aquells primers anys se centrarien en la fabricació dels articles que el Sr. Heusch primer i IEPISA després patentaren davant el Ministeri de Foment, i que són les següents:

- Patent núm.59316, atorgada el 31-12-1914 a favor d'Eduard H. Heusch, que detalla el procés de fabricació de perles i les tècniques i matèries emprades.

Fotografies que mostren la importància de les dones -i les nines- en el procés productiu

- Patent núm.68080, atorgada el 26-11-1918 a favor de IEPISA, per fabricar tubs de vidre de colors i la formació de bolles, detallant-ne el procediment.
- Patent núm.68354, atorgada el 13-01-1919 a favor de IEPISA per termini de vint anys. Es tractava del procediment per a la fabricació d'un substitut de l'essència oriental destinada a donar l'aspecte nacrat a les perles.
- Patent núm.68355, atorgada l'11-01-1919 a favor d'Eduard H. Heusch, que millorava la composició del vernís.
- Patent núm.69218, atorgada el 24-04-1919 a favor de IEPISA. Tractava sobre la fabricació d'*avaloris* o canonets de vidre per a ornaments de vestits i altres.
- Patent núm.90721, del 02-02-1921, referida a la fabricació d'*avaloris* o perles artificials en brut.

Manacor es converteix en la seu central de l'empresa. Estudi de diferents memòries (1937-1994)

Arran de la Guerra Civil, i estant Barcelona -fins aleshores seu central de la societat- sota l'òrbita republicana, les activitats de l'empresa quedaren aturades, es dispersaren els administradors i desaparegué la documentació.

Vista dels forns de vidre

La primera reunió del Consell d'Administració de què tenc constància, es va fer a Bordighera (Itàlia) el 2 d'agost de 1938. La memòria, que comprèn els exercicis de 1937 i 1938, es fa ressò, entre d'altres assumptes, de la mort, el 7-05-1937, del president i fundador Eduard Hug Heusch Schmal. Continua amb la composició del nou aparell directiu que estaria format pel fill de l'anterior, Eduard Heusch Pommereau com a president; Pio M. Vergés Furnells com a secretari; i Pedro Riche Gautrelet que entrava en el lloc del finat i que es faria càrrec de l'administració.

Es dona constància de "la inquebrantable y entusiasta adhesión al Glorioso Movimiento Salvador de España y a su Ilustre Caudillo", es declara l'absoluta separació de Barcelona i es fixa el domicili social a Manacor, amb efectes de 18 de juliol de 1936.

Segueix tractant aspectes de la producció, que amplia la gamma cap a articles de metal·lúrgia i cel·luloide, i altres temes financers entre els quals destaca la proposta de cancel·lació d'un crèdit a favor de Joan March Servera d'aproximadament 135.000 pessetes, com a preu ajornat per la compra d'uns terrenys i edificis al barri ciutadà de Santa Catalina. S'adjunta un balanç consolidat de la factoria de Manacor i el que s'ha pogut recuperar de la de Barcelona, es detallen aspectes comptables i de vendes, i es fa constar la satisfacció de poder contribuir al progrés nacional, proporcionant treball quotidià a unes 400 operàries.

De la importància que la fàbrica de perles tenia per a Manacor, n'és una mostra fefaent la certificació que amb data de 7 d'abril de 1937 expedeix el secretari de l'Ajuntament de Manacor, Sr. Sebastià Perelló Trias, a instància del director de la Industria Española de Perlas Imitación, S.A., Sr. Pedro Riche Gautrelet, que sol·licitava l'exempció per part del Govern dels drets aranzelarís que gravaven els productes emprats per a la fabricació de les perles artificials.

En aquesta certificació es reflectia el sentiment de la Comissió Gestora de l'Ajuntament que, per unanimitat, emetia un informe de què transcriu literalment alguns fragments:

"Es de todos conocida la importancia que la Fabrica de Perlas Imitación ha tenido por Manacor desde su implantación, hasta el punto de que puede afirmarse que **la prosperidad de esta ciudad se debe en buena parte á dicha fabrica**, donde encontraban colocación **mil doscientas operarias**⁴ [...] la disminución de la producción en la citada Fabrica de Perlas debida a las causas que en la instancia se exponen, produjo una grave crisis economica en la población, hasta el extremo de que puede afirmarse, que fue la principal causa de aparecer el paro obrero que hoy azota al vecindario de una manera alarmante y que de seguro quedaria reducido a su mas minima expresión si las familias de los parados volvieren á recibir el auxilio de la Fábrica, como en tiempos anteriores tan justamente añorados por las clases trabajadoras. **Cuatrocientos cuarenta obreros parados**, de distintos oficios, existen en la actualidad en Manacor, que encontrarían sobredamente (sic) remedio á su triste situación con solo aumentar otras tantas plazas en los talleres de la fabricación de la industria de Perlas..."

Dues perleres concentrades en el seu treball

- **Memòries de 1939-1945:** fan referència a les pèrdues sofertes a la fàbrica de Barcelona, als problemes per importar primeres matèries necessàries per a la producció i al descens de vendes, que no de producció, provocat per l'esclafit de la guerra europea.

Venda de la factoria de Barcelona a la Casa Bayer S.A. pel preu de 800.000 pessetes, amb un benefici de 177.844,85. Es crea la firma Industrias Heusch Reunidas que s'encarregarà de la comercialització de les quatre entitats germanes: Industria Española de Perlas Imitación S.A., Metalúrgica Española S.A., Metalúrgica Ibérica S.A. i Pequeños Artículos Metalúrgicos S.A. Creació de la secció de bijuteria (1940).

Deficiències del subministrament elèctric decideixen l'adquisició d'un equip a base de gas pobre i dos alternadors, amb una despesa total de 39.000 pessetes, així com la compra de maquinària adequada i contractació de personal especialitzat per a la secció de bijuteria.

Es tracta la necessitat d'ampliació de la secció que subministrava l'energia elèctrica per tal que pugui abastar les noves instal·lacions que s'han de crear -construcció d'un nou pis- a fi de poder servir la creixent demanda. S'ha de contractar més mà d'obra, encara que s'hagi tornat a encarir un 20%.

El 1945 les famílies Heusch i Riche inauguren Perlas Manacor, S.A., una tenda taller a la plaça Rector Rubí, *el Palau*, que seria molts d'anys el centre de les visites turístiques a la ciutat.

- **Memòries de 1946-1950:** és interessant una acta de la reunió celebrada al local de la Confederació Nacional de Sindicats de Manacor (08-08-1947), que fa esment a un moviment que s'havia donat entre els treballadors a causa d'una classificació del personal per part de l'empresa que intentava redactar una reglamentació.

Els afectats havien constituït un fons, recol·lectat com a borsa de resistència, i havien nomenat advocats per dur el plet. El Sr. Giménez, advocat de la comissió nomenada pel Ministeri de Treball, va convèncer els representants sindicals i els treballadors de la inutilitat de les mesures preses i els recomanava que s'acabàs el plet.

Hi ha una relació de treballadors feta a primer de gener de 1947, en total 563, que feien un jornal de 8 hores, amb detall dels jornals que cobraven, distribució per seccions i per categories:

CATEGORIES	NOMBRE D'EMPLEATS	JORNAL DIARI
CAPS DE SECCIÓ	8	11,70
OPERÀRIES DE 1a CATEGORIA	31	10,80
OPERÀRIES DE 2a CATEGORIA	69	10,00
OPERÀRIES DE 3a CATEGORIA	131	8,80
AJUNDANTS	188	7,60
MOSSOS	136	6,40

SECCIONS	NOMBRE DE TREBALLADORS
TALLER I	130
TALLER II	104
MUNTAR	43
EPILOGAR	33
EIXUGAT	122
COLOR	62
CEL-LULOIDE	15
MUNTAR	12
MECÀNICA	27
GENERAL	15

Es projecten nous productes industrials però subjectes als treballs de laboratori. Segurament s'estava experimentant en allò que seria l'emblemàtica perla de qualitat Majòrica.

Al 1949 el Ministeri d'Indústria atorga a l'empresa la inscripció en el Registre del Cens Industrial, en base a les dades aportades, entre les quals cal destacar:

- Que el capital social era de 3.000.000 de pessetes.
- Que la potència total era de 91 C.V., elèctrica i a base de gas pobre.
- Que la nòmina del personal la formaven: 1 tècnic, 4 administratius, 35 obrers i 470 obreres. Total 510 persones. Es detallen també la maquinària i les existències.

Entre finals de 1950 i al llarg de 1951 ingressen a treballar a la fàbrica fins a un total de cinquanta-vuit persones, totes dones.

- **Memòries de 1951-1955:** cal destacar la reducció de jornada autoritzada per la Direcció Provincial de Treball (1952), segons la qual els obrers treballaran 4 dies, perdran un jornal i l'empresa en perdrà un altre.

En la memòria de 1953, per primera vegada hi apareix la perla Majòrica, el gran repte de l'enginyer hongarès Geza Zsolt Mulacs. S'havia evitat el col·lapse, a la vegada que s'havia trobat la pedra angular sobre la qual descansaria el prestigi de l'empresa durant molts anys.

Per fi es comencen a veure noves inversions en instal·lacions (projecte d'ampliació de 1955) i maquinària, es reformen seccions, se centralitzen les oficines i a cada departament es munten sanitaris.

- **Memòries de 1956-1960:** reflecteixen un període d'alts i baixos, amb alguns exercicis eufòrics (1956) i altres decebedors (1957 i 1958). Al 1960 s'inaugura la guarderia infantil que tants beneficis aportaria a les mares treballadores.
- **Memòries de 1961-1965:** reflecteixen un augment històric de les exportacions (el 1961 reflecteix un 109,4% d'increment respecte a 1960). El benefici supera per primera vegada els cinc milions de pessetes.

L'exercici de 1962 fa esment a la necessitat d'aprovar un reglament de règim interior per a les 534 persones que hi treballaven aleshores.

L'aplicació del sistema Bedaux (1962) provocarà dissensions entre els treballadors a causa de la discriminació salarial entre els qui s'inclouen en aquest sistema i els qui en queden fora.

Per altra banda, un decret de 17-01-1963 elimina les diferències salarials per qüestió de gènere (per a les perleres suposava un augment del 75%); això fa que el cost del personal, majoritàriament integrat per personal femení, s'incrementi gairebé un 150% en el període comprès entre 1961 i 1964.

En aquest any 1963 també comença a funcionar la factoria de Vic (Barcelona) que tindrà contestació per part del Jurat d'Empresa de Manacor, en creure que es volia desmantellar la fàbrica local per traslladar-se a terres catalanes.

Trascendental és la creació de l'Economat -inaugurat el més de maig de 1963- i que es convertí en un fet molt important per a les perleres i les seves famílies, no tan sols per l'economia que suposaven els seus preus més baixos, sinó per tenir a l'abast la majoria de productes que aleshores -sense grans superfícies- no es trobaven fàcilment.

Dins aquells anys d'expansió s'ha d'emmarcar el suport i col·laboració de l'empresa en molts d'esdeveniments culturals i socials de la ciutat.

L'interès de la direcció pels empleats arribava a l'extrem que cada treballadora, de per vida, podia recollir un saquet de 5 quilos de farina per poder fer les tradicionals panades de Setmana Santa. Tampoc no faltava la tradicional borsa de confits.

Molt bon exercici també el de 1965, amb augments generals de vendes i exportacions. Destaca la creació d'una secció de producció i mètodes, amb bons mecànics que feien possible la construcció de la maquinària d'ús propi. Alhora s'inicia la visita guiada per les dependències de producció de perles.

- **Memòries de 1966-1970:** mostren distintes tendències pel que fa al desenvolupament empresarial, encara que la minva d'exportacions se supleix gràcies a l'important aflluència turística⁶.

La constatació que la producció augmenta més que la demanda⁷ i, davant el perill de crear un estoc massa voluminós, a més del gran impacte del cost del personal i quotes a la Seguretat Social, fan que es tanqui la factoria de Vic durant tres mesos i es rescindeixin els contractes de 96 treballadors de la fàbrica de Manacor, amb un cost de 4,8 milions de pessetes. Les denominades despeses socials (servei mèdic, guarderia i economat) suposaven 624.624 pessetes el 1966, i 765.639 pessetes l'any 1967.

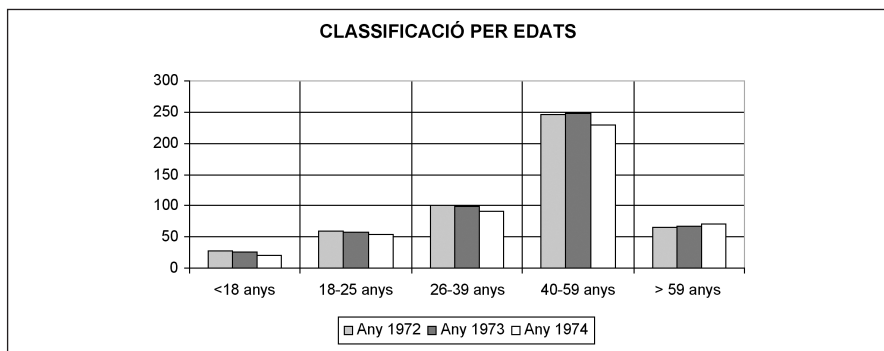
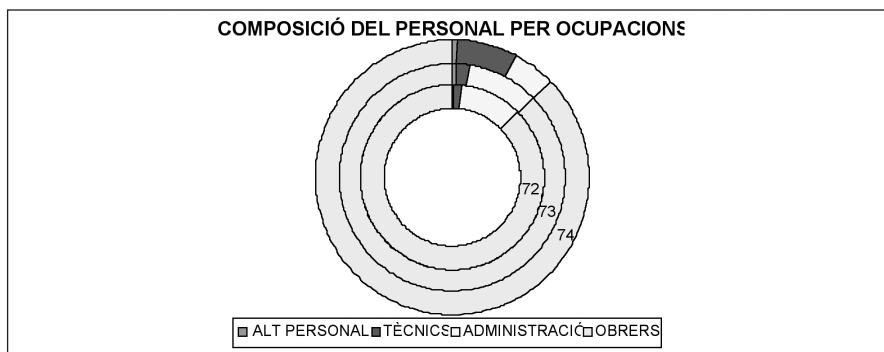
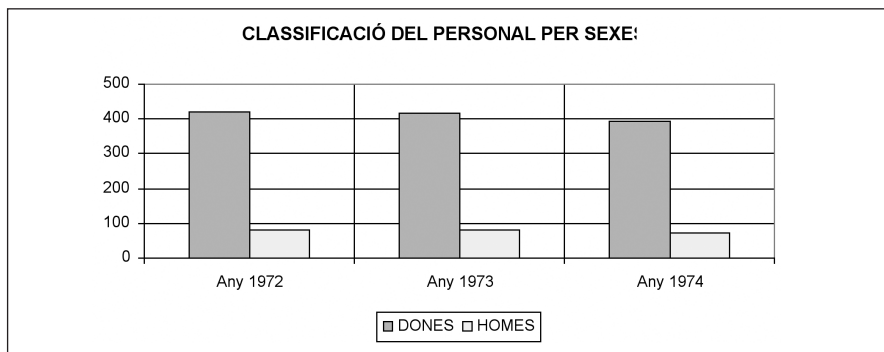
L'any 1968 no degué ser gaire bo, quan l'empresa, amb data 24 d'abril, sol·licitava a la Delegació Provincial de Treball l'amortització de 131 llocs de feina -127 dones i 4 homes- que acabaran la seva relació laboral uns mitjançant acords voluntaris indemnitzats i altres per jubilació.

- **Memòries de 1971-1975:** cal destacar la venda de l'emblemàtica finca de La Bonanova (Barcelona), casa pairal de la família Heusch (1971), a la companyia Unión Explosivos Riotinto, S.A.

Els anys 1972 a 1974 són de crisi que s'intenta solucionar amb reduccions de personal i estrictes controls sobre existències i despeses. El 1972 es fan presents les queixes per l'acusat augment del cost de la mà d'obra i l'alt grau d'absentisme -endèmic- no suficientment controlat, segons l'empresa, per part de les autoritats sanitàries.

El 1974 ja es parla de crisi turística, dels pocs recursos econòmics dels visitants, de crisi europea, de restriccions bancàries. En data de 16 d'octubre d'aquest any, se sol·licita a la Direcció Provincial de Treball una reducció de jornada. Es tractava de deixar de treballar 2 dies per setmana durant un període de quatre

mesos. Aquesta sol·licitud és denegada, en base a la bona marxa de l'empresa i d'altres consideracions que s'especifiquen. De la documentació que avala aquesta petició, se n'extreu:

Font: elaboració pròpia a partir de les dades proporcionades per les memòries.

- **Memòries de 1976-1980:** se n'extreu que el cost dels serveis mèdics, economat i guarderia ja ascendeixen a 4.138.967 pessetes al 1976. Es comença a desmantellar la factoria de Vic, que posteriorment serà reconvertida en fàbrica d'estoigs.

L'any 1977 es reestructura el Departament d'Exportació i s'atorguen concessions a diversos distribuïdors estrangers per tal de potenciar la venda directa, i se signen els primers contractes amb companyies d'aviació i navilieres per vendre els productes. Introducció dins el sector dels Duty Free.

S'inicia la creació de nous dissenys de joieria i s'estudia la necessitat de mecanitzar operacions abans manuals.

- **Memòries de 1981-1985:** ja s'informa que Majòrica compta amb filials als EUA (Majòrica Jewelry Ltd.) i a França (Heusch France, S.A.), i la seva expansió comercial arriba des d'Aràbia Saudí i Kuwait fins a Dinamarca.

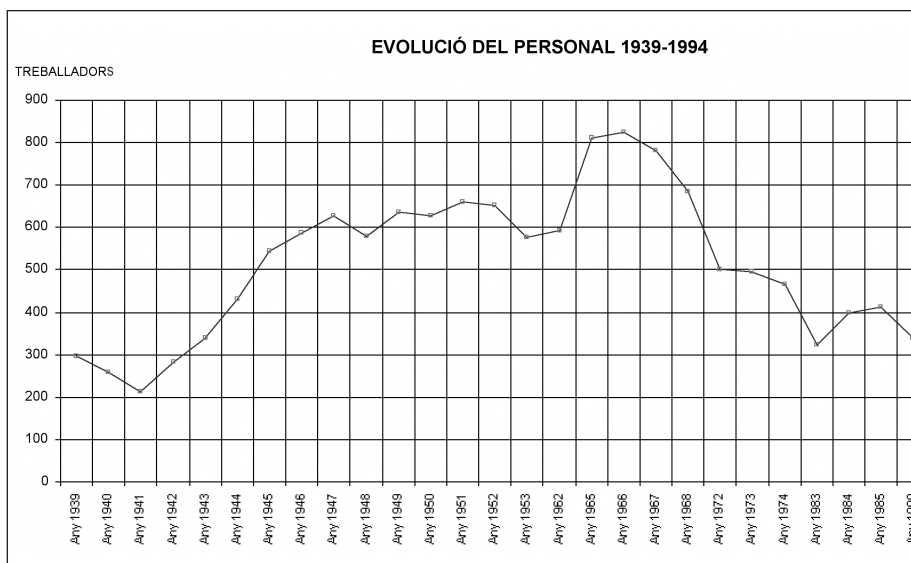
La firma Perlas Manacor, S.A., més d'un 80% de la qual pertany als mateixos accionistes de Majòrica, s'insereix dins el grup.

- **Memòria de 1984:** remarca l'enorme transcendència de la decisió d'instal·lar una factoria a Xina. Després dels primers contactes amb el Govern xinès (setembre 1984), es firma una Carta d'Intencions amb el vicepresident de General Arts & Crafts Co., Sr. Sun Jia Shu, per iniciar les obres a Suzhou, pròxim a Shangai -àrea industrial de la nova política econòmica xinesa-. La inversió seria de l'ordre de mig milió de dòlars americans, el 60% del capital estaria en mans de Majòrica i l'altre 40% en poder del Govern xinès. De la producció de 500.000 unitats, se'n destinaria un 60% a l'exportació i un 40% al mercat local. Acaba l'acta mencionant l'increment de plantilla amb 76 treballadors més. Fins a 413 persones estaven en nòmina a finals de 1985.
- **Memòries de 1986-1990:** marquen un període expansiu. L'any 1987 veu el llançament de la línia d'or i la consolidació dels mercats nacionals i internacionals. Deriven queixes sobre la competència i es contempla la necessitat de crear una associació de defensa contra les falsificacions. Els treballadors al final del període eren 340.
- **Memòries de 1991-1994:** reflecteixen la millora de la conjuntura econòmica després de la guerra del Golf Pèrsic i creixement del sector turístic. D'òptim qualifiquen l'exercici de 1992, gràcies als Jocs Olímpics i a l'Expo de Sevilla, que fan que les vendes es disparin. Als 382 empleats els pugen un 7,15% segons conveni. S'ha d'estar preparat per a l'entrada en el Mercat Comú Europeu (1993).

Tornam a la recessió el 1993. La memòria constata la reducció de les vendes i es fa menció a la carestia dels costos laborals, els més elevats d'Espanya. La fàbrica està servida per 387 persones.

A l'informe de gestió de 1994 es veu com el negoci ha anat evolucionant dins l'atonía del consum privat com a conseqüència de l'atur; en canvi mostra que les exportacions i el turisme s'han vist afavorits per les diverses devaluacions de la pesseta, cosa que ha suposat un increment de les vendes de l'11,73% respecte a l'any anterior. Pel que fa a personal, la plantilla estava formada per 324 persones, de les quals 32 eren directius i caps de secció, 69 eren administratius i 223 eren treballadors de fàbrica.

Les vicissituds de l'empresa, a partir d'aquestes dates, ja és de domini comú i donaria per enllestir un altre estudi que queda fora de l'abast d'aquesta comunicació.

Conclusions

Després de més de cent anys contribuint decisivament al desenvolupament de la ciutat, les perles es troben en la difícil situació que hom coneix.

Analitzant les causes que mostren les memòries, on es pot observar com a períodes d'eufòria en segueixen d'altres de pessimisme, però sempre dins una tònica de rendiments favorables, pens que en primer lloc no es feia gaire esment a adequar la producció a la demanda. Aquesta suposada manca de previsió i d'estudi d'uns mercats subjectes a una variabilitat inherent a la dependència de les modes sempre canviant, feia que sovint l'estoc esdevengués excessiu, la qual cosa comportava ajustaments de personal la composició del qual, per altra banda, no sembla gaire proporcionada entre el segment directiu i controlador i el de producció.

Així mateix, tenc la hipòtesi que en els primers moments en què es va detectar la possibilitat d'un canvi accionarial, s'haurien d'haver adoptat mesures per tal que l'empresa restàs en mans si més no locals, almenys regionals o nacionals, tot i efectuant els reajustaments necessaris, tal vegada dolorosos però no mortals.

La creació d'una cooperativa de treballadors, amb el suport institucional, hauria evitat que després de més de cent anys estiguéssim a punt de perdre les perles -i tot el que això comporta-. I seria una llàstima.

NOTES

1 Per escriptura davant el notari de Barcelona, Sr. Antonio Gallardo Martinez, inscrita al Registre Mercantil, foli 119, tom 43, full 3694 del Llibre de Societats.

2 Per escriptura davant el notari de Barcelona, Sr. Antonio Gallardo Martinez, protocol 544.

3 Escripura davant el notari de Barcelona, Sr. Antonio Gallardo Martinez, protocol 402.

4 Observi's la diferència, pel que fa al personal, entre les dades proporcionades per l'empresa i les consignades per l'Ajuntament.

5 El sistema de compensació sols permetia importar per valor del 50% del que s'exportava

6 El 1968 s'inaugura la tenda Majòrica i l'aparcament d'autocars annex. Les visites en aquella data totalitzaven 167.000 persones.

7 Es crea la secció de joieria que intentarà pal·liar el descens en la venda de perles.